

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Fran Saleški Finžgar

Makalonca

O M N I B U S

BES^eDA

Fran Saleški Finžgar

MAKALONCA

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91-7301-293-9

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

Vsebina

MAKALONCA	7
HUDOBIN POTEPIN	26
KVARTOPIRČEV SIN	49
KAČJA DOLINA	64

Kot deček sem bil ves srečen, kadar sem smel iti v planino, da sem čredniku tretjinil. Moja skrb je bila, da sem pazil in zavračal tiste telice, ki so po svoje zaostajale za čredo in se po planini kam razkropile.

Ko sem dorasel v študenta, mi je tudi veselje do naših gora naraslo. Po ves teden sem ostajal v gorah. Prenočeval sem v senikih in ovčarskih bajtah. O današnjih turistovskih domovih še ni bilo sledu. Ko sem se ponoči stiskal v ovčarskih revnih bajtah, sem se s starimi ovčarji zvečer pri majčkenem ognju rad pogovarjal. Ti so bili nepismeni bradati možaki, ki so vedeli bajk, pripovedk in šaljivih burk na pretek. V pozno noč sem jih rad poslušal. Različne storije sem si zapisoval kar vpričo, daljše šele drugo jutro, ko je ovčar odšel za jarci.

Zvežček teh pravljic sem shranil. Ob delu po številnih poklicnih službah in mnogih selitvah sem na ta zvežček pozabil. Ko me je druga svetovna vojna zajela in so me Lahi in Nemci večkrat klicali na zasliševanja, me hodili preiskovat tudi na dom in mi grozili z ječo, sem obtičal v svojem stanovanju. Začel sem spisovati »Leta mojega popotovanja«. Iz dolgočasje sem brskal po starih svojih zapisih. Tedaj sem naletel tudi na obledeli zvežček svojih planinskih zapisov iz

dijaških let. Prebral sem jih. Kar sedel sem in jih začel na lepo prepisovati. To sem pokazal svojemu ljubljenu sosedu arhitektu Plečniku. Kar zavzel sem se ob njegovem veselju, ko jih je prebral. Še bolj me je iznenadila njegova želja: »Dajte te pravljice meni, da jih odberem, priredim za knjigo in jo po svoje tudi ilustriram.« Ob taki ponudbi sem bil ves srečen. Vendar sem plaho podvomil in rekel prijatelju Plečniku: »Ali se vam res zdijo vredne tiska in vašega dragocenega časa?« Profesor Plečnik, naš največji umetnik arhitekt, pa je vztrajal: »Te stare storjice, pripovedovane v preprosto lepem jeziku, zaslužijo, da jih tiskamo. Z veseljem se bom potrudil za ličnost te knjige. Če mi jo izročite, seveda.«

S tem je bil najin dogovor končan. Po par mesecih mi je izročil rokopis odbranih črtic in ilustracije zanje. Želel pa je, da sam vodi in ureja tudi ves tisk »Makalonce«. Tudi tak skupni naslov za vse odbrane je on določil.

Zadružni odbor knjižarne Nova založba, ki sem ji bil mnogo let predsednik, je soglasno sklenil, da knjigo založi. Za tisk sem se dogovoril s tiskarno Merkur.

Proti koncu druge svetovne vojne (1944) je knjiga izšla. Tiskane je bilo nekaj nad dva tisoč izvodov. Ko so ljubitelji lepe knjige zanje zaznali, je bila hitro razprodana. Po Plečnikovi zamisli in njegovem delu je to po obliki zares edinstvena naša knjiga.

Ker je ni več mogoče kupiti, je Mohorjeva zaželela, da bi šla knjiga teh pravljič tudi med široke plasti našega naroda.

Ponudila mi je ponatis te knjige. Dovolil sem, toda s trdnim pogojem: Knjiga mora prav taka iziti, kakor jo je priredil Plečnik. Niti založništva niti letnice bi ne dovolil spreminjati ali črtati. Vse naj ostane po Plečnikovem. V novi, drugi izdaji naj pove uvod: Kdo in kdaj je knjigo izdal in kdo ji je oskrbel tako obliko. Plečnik mi je ob prvi izdaji trdo prepo-vedal omeniti v njej njegovo skrb zanjo in ime urednika.

Izročam jo v spomin predragemu pokojnemu prijatelju Jožu Plečniku, našemu največjemu umetniku arhitektu, in navajam njegove besede: »Poigral sem se s to staro lepoto. Če sprejmete, dajte jo v tisk. Ponujam se vam tudi za urednika te knjižice.«

*Vse sem mu s hvaležnim veseljem potrdil. Kak umetnik arhitekt je bil naš slovenski mojster Plečnik, pričajo palače, graščine, cerkve, preurejeni parki. Na Dunaju je začel, v Pra-
gi nadaljeval, potem do zadnjega diha delal v naši in svoji domovini. Ni se branil drobnih del: svetilk, nagrobnikov, okvirov, a tudi to je pričalo o umetniku. Tudi drobna knjiga Makalonca, ki je o njej sam rekel, da mu je ljuba igrača, je dokaz mojstra.*

Časi bodo tonili v pozabo, Plečnikove mojstrovine pa bodo živele na veke.

MAKALONCA

Živel je kralj, ki je imel majhno kraljestvo in petero sinov, hčere nobene.

Premišljeval je, kam bi s sinovi, da bi bili preskrbljeni, kakor se spodobi za kraljevske otroke. Tako je sklenil: Najstarejši bo moj naslednik; kralj bo. Taka je naveda.

Drugi sin rad moli. Naj bo za opata.

Tretji, ki se rad postavlja, naj bo za vajvoda.

Četrti lepo piše in zvit je ko ovnov rog.

Ta bo za kraljevskega pisarja.

Peti — najmlajši — tu se je kolo kraljevske modrosti ustavilo. Kam bi z njim? Pripraven je za vsako reč.

Vse mu stoji k rokam: pero in meč, citre in sekira, kladio in kopača.

»Naj bo, kar bo,« je rekel kralj, ko se ni mogel odločiti.

Leta so tekla. Vsak sin se je poprijel tega, kar mu je bil oče kralj določil. Samo najmlajši je bil na dvoru za vse in za nič.

Zato je nekega dne rekel očetu:

»Vidim, da nimate kam z mano. Zato pojdem po svetu. Dela je dovolj. Kjer je delo, tam je kruh.«

In kar navezal si je popotnjo in se poslovil.

Mati kraljica je bridko jokala, oče kralj pa nič.

Ko je mati sina, Petrus mu je bilo ime, za slovo objemala, mu je dala za spomin dragocen prstan z žlahtnim kamnom. »Imej ga za spomin na mater. Ne izgubi ga, da ne boš nikoli pozabil name, ki te imam najrajši.«

Sin je materi to sveto obljubil in odšel iz kraljevega doma.

Ko je pripotoval iz kraljestva, je prišel v veliko cesarstvo. Takoj je poiskal delo in se zadal pri kovaču — umazan-
cu. Trdo je nabijal po naklu, da ga je bil mojster zelo vesel.

Ta kovač je koval tudi cesarske konje. Preskusil je Petrusa, kako se bo obnesel pri tem delu.

Kovač je kar strmel. Petrus je koval tako lične podkve, da so se ulegale kakor ulite na kopita konj iz cesarskega hleva — konjaka. Nekega dne so prignali cesarski hlapci najlepšega konja in povedali: »Ta konj nosi samó cesarico. Podkuj ga s srebrnimi podkvicami in glej, da ga ne zakuješ. Glavo ti snamemo!«

Mojstru kovaču so se tresle roke.

»Če bi ga zakoval, zbogom moja glava!«

Preplašeno je pogledal Petrusa:

»Ali si ga upaš podkovati?«

»Za srebrno kovanje si ti, mojster, ne jaz! Če pa želiš, zakaj bi ga ne?«

Petrus je skoval prelepe štiri srebrne podkve in jih pri-
ličil na kopita cesaričinega konja, da so hlapci kar gleda-
li. Veliki cesarski hlapec je Petrusa potapljal po rami in
ga pohvalil: »Tako si ga podkoval, kakor bi cesarico obul
v židane šolnčke.«

Za te podkve je dobil Petrus cesarsko darilo. Ker je
varčeval, je sklenil, da s prihranki in tem darilom odide
in si poišče drugo službo.

Ravno tedaj se je začel sveti post. Ljudje so prignali
vsak dan polno konj. Bližalo se je pomladansko oranje,
treba je bilo novih podkev.

»Zbogom, mojster! Nič kaj ne zamerite, jaz grem.«

Mojster kovač se je pograbil za glavo:

»Ob največjem delu me zapuščaš? Ne hodi! Primak-
nem ti pri plači in — in — «

Kovač je premišljeval, kaj bi mu še obljubil. Spomnil
se je, da je Petrus ves mrtev na rake.

»— in vsak dan v postu boš jedel rake.«

Taka obljuba je Petrusa premamila, da se je omečil in
ostal.

Mojster kovač, velik stiskač, je pa dvignil umazan prst
in še dodal:

»Velja, do velike noči! Toda tvoji denarji so v moji skrinji. Če bi mi skrhal besedo in hotel iti, so denarji moji.«

Petrus je potrdil in spet je zapelo njegovo kladivo in pelo od zore do mraka. Vesel je čakal rakov.

Prišel je prvi dan, rakov nikjer, samo fižol.

Prišel je drugi dan, rakov še nič. Spet fižol.

Prišel je tretji dan, rakov od nikoder, a namesto fižola bob.

»Kje so raki?« se razjezi Petrus.

Rovač pokaže na skledo boba:

»Če še enkrat rečeš, da to niso raki, pojdi z bogom. Tvoj denar je moj.«

Petrus je molčal, jedel bob in nazadnje zagodrnjal: »Raki so, le silno majhni.«

Naslednji dan so prignali kmetje mnogo konj kovat. Tedaj si jo Petrus izmisli. Izpred kovačnice je zagledal, kako je stara muca stala vrh strehe. Ves v sapi plane v kovačnico in kriči:

»Mojster, beživa, beživa! Na strehi stoji lev in čaka, kdaj naju požre.«

Kovač skoči od nakovala z najtežjim kladivom v roki. Pogleda na streho:

»Avša, avšasta, to ni lev, to je mačka!«

»Še enkrat reci, da ni lev, odidem še danes in cesarskim te zatožim, že veš zakaj!«

»Resnično res! Lev je, pravi lev!« je v strahu pritrdil mojster kovač, da so vsi možaki pred kovačnico prasnili v smeh.

»Dobro mu je zabelil post!« so rekli, ker so že vsi vedeli, kakšne rake kuha Petrusu kovač-stiskač.

Petrus je počakal velike noči, nato se je poslovil od kovača-stiskača in ga še enkrat podražil z levom na strehi.

Ko hodi po cesarstvu, naleti na tesarja Volbenka.

»Mojster, ali imate delo?«

»Preveč!«

»Ali bi sprejeli mene za pomoč?«

»Prav rad.«

In bila sta zgovorjena.

Petrus je tesal, da so iveri in trske letele na vse plati. Pa Volbenk je bil že tak: če se je bilo treba lotiti grčastega hloda, ga je ukazal Petrusu. Če je bilo treba izdolbsti s puntako štirivoglato luknjo v steber, jo je velel Petrusu. Če sta vzdigovala težke stožnike, je Petrus moral prijeti pri debelejšem koncu.

Mojster je med delom govoril in govoril, če je bil le kdo blizu, da ga je poslušal. Jezik mu je migal kakor osi ritka. Pri tesanju se je pa obiral — res pravi počasne. Ljudje so ga takole presodili: Pod milim Bogom za vsa-

ko delo je kasen, uren le za tri reči: kadar tlači tobak v čedro, meša kvarte in zvrne kozarček.

Ker pa imajo kmetje oči in jim je Bog dal zdravo pamet, so se kar trgali za Petrusa. Kdor je prišel, da mu steše ali popravi to in ono, je vsak pristavil:

»Volbenk, kar Petrusa mi pošlji!«

»Kakor da bi bil jaz za nič,« je godrnjal mojster tesar od blede nevoščljivosti, ki jo je sam hudobar zasejal na zelnike tistih lenob, ki sami z mezincem ne ganejo, vse pridne pa zavidajo in objedajo.

Tak je bil tesar Volbenk. Zato je sklenil, da mora ob priložnosti Petrusu kako nagosti.

Ker je bila brv čez vaški potok dokaj preperela, naroči župan Volbenku, naj jo popravi.

Takoj sta se je s Petrusom lotila. Položila sta nove lege mostnice, postavila trdne držaje, lege pokrila z novimi plohi. Ko sta opravila delo, je prišel sam župan, da brv ogleda.

»Prav in dobro,« je župan potrdil delo in oba tesarja povabil v krčmo. Prisedli so tudi drugi možje in pretresali občinske zadeve. Med pogovorom — bila je že tema — se je Volbenk ukradel iz krčme. Stopil je na brv, odmeril pet korakov, pri šestem je dvignil z mostnic desko in jo podžagal. Nato se je vrnil v krčmo. Ni vedel, da ga je opazovala krčmarica. Radovedna je bila, kaj šari po brvi.

Pri dobrem vinu so se zasedeli. Volbenk vinu ni prizanašal. Pozno so začeli vstajati, da gredo.

Volbenkov hudobni namen, da bi umazal Petrusa, je bil takle: Prvi po brvi pojdem jaz. Podžagano desko preskočim. Za mano pride bržkone Petrus. Morda sam župan. O, tedaj jo bo Petrus, ki je pokladal deske, skupil!

Volbenk je res prvi zakoračil na brv. Ker je bil dobro vinski, se je zmotil, ko je štel korake. Preskočil je desko pri petem koraku in skočil ravno na podžagano.

»Rsssk!« je reklo. Volbenk je zamotovilil z rokami, se udril skozi brv in cmoknil v potok.

»Luč, luč!« je ukazoval župan, ki je še stal sredi mož pred krčmo.

Krčmarica je svetila Volbenku, ki je po vseh štirih lezel iz potoka. Kar curljalo je od njega.

»Petrus je pokladal deske!« je togotno kričal tesar.

»Podžagal si jo pa ti, grdun!« je stopila predenj krčmarica in mu posvetila pod nos.

»Dobro sem te videla.«

»Kdor drugim žaga, sam gaga,« je skomizgnil župan z rameni, vsem voščil lahko noč in odšel.

Petrus je v ranem jutru pospravil svoje reči. Nato se je poslovil od mojstra: »Sram te bodi!« in odšel.

Petrus je hodil potrtn in jezen. Da le morejo ljudje takšni biti, je premišljeval. Toda hitro si je izbil iz glave potrte

in jezne misli. Veselo si je zažvižgal in potoval dalje. Prišel je do dolgega in širokega travnika. Na njem so se vadili cesarski vojščaki: s sabljami, z meči in sulicami. Ko jih je gledal, mu je bilo kar dolgčas. Zakaj že davno ni imel meča v roki. Zato mu šine v glavo, da bi se ponudil za vojščaka. Mahnil jo je kar k poveljniku, ki je sedel na konju, in se mu ponudil. Poveljnik si ogleda postavnega fanta. Všeč mu je bil.

Drugi dan je bil Petrus že na travniku med vojščaki. Ko je poveljnik videl, kako mu šviga meč, kako se mu bliska sablja, je jahal k njemu in velel stotniku, naj Petrusu kar koj prišije tri zvezde.

Prav tisti čas so pa prišli trije tuji vitezi na cesarski dvor in vabili na dvoboj. Prvi je bil vitez od lune, drugi vitez od sonca, tretji vitez od zvezd. Tako so se imenovali. Prihajali so vitezi in sinovi knezov. Viteza od lune in viteza od sonca je kjekteri le podrl. Nihče pa ni zmoget viteza od zvezd. Cesar je bil zelo nejevoljen. Poklical je poveljnika in ukazal:

»Izberi izmed vojščakov najboljšega, da nas potegne iz sramote!«

Poveljnik je odšel in dolgo izbiral. Nazadnje se ustavi pri Petrusu.

»Ali bi šel, da bi se pomeril z vitezom od zvezd?«

»Zakaj ne? Nič se ga ne bojim.«

Poveljnik je bil vesel Petrusovega poguma.

Prinesli so viteško obleko in orožje ter ga napravili.

Petrus je moško odjezdil na cesarsko dvorišče, kjer ga je čakal vitez od zvezd. Boj je prišel gledal sam cesar in ob njem prelepa cesarična Makalonca. Ko je hčerka Makalonca zagledala Petrusa, jo je kar privzdignilo. Viteza, ki bi ji bil tako všeč kakor Petrus, še ni videla.

Vitez od zvezd je premeril Petrusa od peta do temena. Nato mu je zasmehljivo rekel:

»Lepi fantič, čemu hodiš nadme? Ali misliš, da se bova le za šalo poigrala?«

»Nisem se prišel igrat. Pomerila se bova, kakor se spodobi za viteze!«

Petrus je obrnil konja in vitezu od zvezd pokazal hrbet. Makalonca je bila vsa rdeča in kar trepetala je.

Viteza sta treščila skupaj. Po bliskovo so jima šle sablje. Vitez od zvezd je pihal od togote in hropel od truda. Boj je bil trd in dolg. Gledalcem je zastajala sapa. Kar nenadno se vzpne Petrusov konj, vitezu od zvezd je odletela sablja iz rok in sam je telebnil s konja. Petrus je s konjem preskočil premaganega viteza od zvezd, se priklonil cesarju in Makalonci ter hotel oditi. Pa so ga ustavili. Sam cesar mu je stisnil roko in ga zahvalil. Da je bila Makalonca tik za cesarjem, ni da bi pravili. Milo ga je pogledala, mu toplo segla v roko in ga tiho vprašala, kam hodi ob nedeljah k maši, da se bosta še kdaj srečala.

Mesec dni sta se Petrus in Makalonca v cerkev in iz cerkve grede srečevala in se bolj z očmi ko z besedami zgovarjala.

Zadnjo nedeljo mu Makalonca pošepeta:

»Jutri pred zarjo te na vrtu počakam.« Nič drugega ni rekla. Petrus je vse razumel.

Pred zarjo je bil Petrus na vrtu. Makalonca tudi in dva iskra konja z njo. Prhnila sta na konja in odpekotala.

Ko Makalonce ni bilo k obedu, so jo šele pogrešili.

»Tak táko mi je naredila!« se je hitro ovedel cesar.

»Straža, takoj na konje in na vse štiri vetrove! Makalonca je ušla s Petrusom. Dohitite in ujemite ju. Pokažem jima, kdo in kaj je oče in cesar.«

Stražarji so se razleteli na vse plati. Šele drugi dan pod noč so se vrnili na trudnih in spenjenih konjih brez Petrusa in brez Makalonce. Ušla sta jim čez mejo v drugo kraljestvo.

Petrus in Makalonca sta prijezdila do senčnega gaja onstran meje. Od tam se je lepo videlo na morje, ki je bilo blizu. Petrus je pogrnil plašč na mah, da bi si utrujena Makalonca odpočila. Iz usnjate torbe je vzel brašno in ji nudil malico. Ko sta se odteščala in odžejala, je Makalonca legla in trdno zaspala. Petrus je še posedel ob njej, snel materin prstan in ga ogledoval.

»Oj, ljuba moja mati, ko bi ti vedela, kod se potika tvoj Petrus!« Do solz ga je ganila misel na mater. Ob tem se je tudi njemu zadremalo. Prstan mu je zdrknil iz rok in se potočil v zeleno travico.

Ko Petrus sede dremlje, ga predrami nekaj, kakor bi mu veter dahnil v lice. Odpre oči. Orel je priletel z viška, kavsnil po prstanu in ga odnesel. Letel je čez morje proti skalnatemu otoku. Petrus je gledal za njim.

»Mladičem nese prstan!« je Petrus planil kvišku in tekel v eni sapi k morju. Tam je našel ribiča.

»Hej, ribič, hitro me popelji na skalnati otok.«

»Ni varno. Nevihta se bliža. Le poglej, kako je že skodrano morje.«

Petrus mu je vrgel cekin.

»Moram na otok. Ne boj se viharja!«

Ribič je pobral zlatnik, saj ga še nikoli ni imel. Hitro sta odveslala. Nista še bila na sredi pota, ko se je začelo morje buriti. Valovi so rasli, voda je pljuskala v čoln in ga premetavala sedaj vrh morskih grebenov, sedaj ga pogrezala v doline silnih valov. Oba sta veslala za žive in mrtve. Vihar ju je gnal proti otoku. Ko sta bila že prav blizu, zgrabi čoln velikanski val in ga trešči ob pečine. Kar razklalo ga je. Petrus se je zagrabil za pečino, ribiča so požrli valovi.

Ko se je Petrus izkopal po pečini na suho, ni nič odlašal. Hitel je na otok in iskal orlovo gnezdo. Prepričan

je bil, da je orel nesel prstan mladičem. Gnezdo je res ugledal in priplezal do njega. Prebrskal je gnezdo, zaklal vse tri mladiče in iskal prstan po drobu. Ni ga našel.

Ves truden, opraskan in moker se je sesedel. Na glas bi bil jokal, ko bi ga kot viteza ne bilo sram.

»Sedaj sem ob vse. Ob materin prstan in ob Makalonco. Uboga Makalonca!«

Preždel je noč in dan na obrežju, dokler ga ni začel gruditi glad. Ob lakoti si človek pomaga, kakor ve in zna.

Petrus je taval po obrežju in iskal polžkov, da bi si z njimi utešil lačnost. Kar zagleda nekaj ribiškega orodja, ki ga je morje splavilo na suho. Med mokro šaro je našel trnek. Takoj si ga je pripravil in začel loviti. Dobro so prijemale. Potegne in izvleče veliko ribo. »Ho, za tri dni te imam dovolj!« je ves vesel začel nabirati suhljad, da si zakuri in si jo speče. Ko je ogenj lepo zagorel, je razparal ribo. Zavriskal je, da se je razleglo po vsem otoku. V ribi je našel materin prstan, ki je zdrknil orlu iz kljunu in padel v morje, kjer ga je požrla riba.

Petrus bi bil neskončno srečen, ko bi bil mogel z otoka do Makalonce. Zato je kuril noč in dan. Morda ugleda ogenj kaka ladja in ga reši.

Kuril je teden dni ter že obupoval. Deveti dan pa res prijadra mimo ladja. Mornarji so opazili ogenj.

»Na otoku ni žive duše, in vendar je ogenj. Nekdo kliče na pomoč.«

Pritisnili so k bregu in našli Petrusa. Prosil jih je in z zlatom obdaroval, da so ga prepeljali.

Petrus hiti na počivališče, kjer sta bila z Makalonco. Po Makalonci ne duha ne sluha.

»Če ves svet obhodim, dobiti jo moram!« sklene Petrus in ubere pot pod noge. Kamor je prišel in kogar je srečal, vsakega je vprašal, ali je kaj videl in srečal tako in tako deklico. Nihče je ni videl, nihče nič vedel o njej.

Nekega dne srečajo Petrusa kraljevi vojščaki.

»Stoj! Kdo si?«

»Popotnik.«

»Vemo, kakšen popotnik,« spregovori poveljnik. »Potepuh — ogleduh si! Vklenite ga!«

Vojščaki so ga obstopili, ga deli v verige in odgnali v ječo.

Makalonca je prespala tisto noč po begu ko ubita. Sila utrujena je bila od dolge ježe.

»Petrus!« je bila prva beseda, ko se je zbudila, si pomela oči in se ozrla.

Petrusa nikjer. Nič se ni prestrašila. Prav gotovo je šel pogledat za konjema, ki sta se pasla na trati. Morda je šel nabirat jagod, da mi jih prinese za kosilce. Mirno je čakala in časih še zaklicala: »Petruuus!«

Odgovora ni bilo. Slišala je, da sta na njene klice zarezgetala konja. Zato je šla proti trati, kjer sta se pasla. Konja sta veselo hrzajoč pritekla k njej. Makalonca ju je božala po vratu in tapljala po sitih lakotnicah: »Pridna, pridna! Le majčkeno potrpite. Ko se Petrus vrne, odjedimo hitro dalje.«

Sonce je privozilo že dokaj visoko. Petrusa od nikoder. Makalonco je začelo skrbeti. Vsa nemirna je šla v gozd, klicala in klicala. Odmevala je le gluha loza. Stekla je po bregu do morja. Valovi so šumeli, beli grebeni so se delali na vodi. Makalonca je klicala v morje, klicala v bregove. Nič in nič. Vsa zbegana in hripava se je vrnila na počivališče. Po sili je skušala jesti od brašna. Jed se ji je uprla. Niti grižljaja ni mogla spraviti iz ust. Obupana se je sesedla na Petrusov plašč in zajokala. Preječala je ves dan in še vso noč. Petrusa ni bilo od nikoder.

»Ali me je res popustil v tej tuji deželi? — Ah ne, Petrus že ne! — Morda je šel v gozd in so ga pobili razbojniki? — Zakaj sem tako trdo in brez skrbi zaspala? — Ali me tepe šiba, ker sem ušla brez očetove volje, brez materinega blagoslova?«

Makalonco so oblile spet solze, ki so kapale na Petrusov plašč. Ves dan je prežдела na plašču in še vso noč prebila v strahu. Molila je k svetemu Šempasu, naj poprosi zanjo Marijo, ki pestuje Jezuščka. Zjutraj si je otrla solzne oči in čutila, da je pogumna. Pobralla je Petrusov

plašč in torbo z brašnom, zajezdila konja in odjahala kamor koli. Samo domov si ni upala. Pri veliki pristavi sredi širokega polja se je ustavila in stopila v gostinec. Tam je postavila na prodaj Petrusovega konja in ga dobro prodala. Nato je jezdila s svojim konjem dalje. Dolgo dolgo je popotovala, da je obšla očetovo casarstvo in prišla v tuje kraljestvo. Ker je ves izkupiček za Petrusovega konja potrošila, je prodala še svojega konja. Potem je ponudila svojo žlahtno obleko kmečki pastirici in sta menjali. Urezala si je popotno palico, obesila čez rame torbo za brašno in kot pastirica potovala kar peš.

Kmalu je zagledala na hribčku velik, bel grad. Tja se nameri, da popraša po službi.

Na beli stezi pod gradom jo sreča priletna gospa.

»Kam greš, deklica?« jo gospa prijazno nagovori.

»Službe iščem.«

Gospa pogleda njene bele roke.

»Kaj pa znaš, ko imaš tako gosposke roke?«

»Spletična sem; zato nimam žuljev.«

»Lej, lej, kakor nalašč. Pojdi z mano!«

Makalonca je šla z žlahtno gospo proti gradu. Tam je ostrmela, ko je videla, kako se vsi gospe globoko priklanjajo. Spoznala je, da je ta gospa kraljica sama.

Kraljica jo je najela.

Makalonca ji je spletala v kite sive lase, ji stregla, ji pela, rahljala blazine in jo spremljala, kamor se je šla

sprehajat. Kraljica jo je tako vzljubila, da brez nje kar ni mogla prebiti. Niti dekla, niti mojškrica, niti služabnik ji niso znali več prav postreči. Za vse in vedno: Makalonca, Makalonca! Kar zavidali so jo za toliko kraljičino ljubezen. O tem pa, da je cesarjeva hči, je molčala ko zid. Le kadar je sama sedela, je potočila marsikako solzo za izgubljenim Petrusom in za cesarskim dvorom.

Petrus je tičal v ječi. Straža in biriči so mu grozili, da bo ob glavo, ker je prav gotovo ogleduh za sovražnega kralja, ki grozi deželi z vojsko. Krvava sodba mu bo vse dokazala.

Petrus pred sodbo ni hotel nič odgovarjati. Zahteval je: »Postavite me pred kralja! Edino njemu bom povedal.«

Sodniki so vprašali kralja.

»Dobro, naj pride!«

Petrus je kralju vse povedal: da je kraljevski sin, da je vitez, da se zna vojskovati, in se mu ponudil za na vojsko.

»Kar prav,« je rekel kralj. »Vojsko mi je napovedal sosed, ki mi hoče vzeti najlepše njive in travnike. Ali si upaš peljati mojo vojsko nadenj?«

»Prav rad. Toda dovoli mi, da si sam izbcrem vojščake.«

»Izberi!«

Pred Petrusa so postavili vso kraljevo vojsko. Petrus jih je odbiral od moža do moža. Vse strahopetne je odbiral, same junake pa nabral.

Udaril je z njimi nad roparskega soseda, potolkel njegovo vojsko in napravil mir v deželi.

Kralj je bil ves srečen. Sedaj, ko je imel takega vojskovodjo, ga je bolelo le to, da ni imel sina. Zato je povabil na zbor velikaše.

»Staram se,« jim je govoril. »Sina naslednika nimam. Preden umrjem, moram vendar komu izročiti krono.«

Velikaši so potrdili kraljevi sklep. Marsikdo je na tihem premišljeval, kako bi se njemu lepo podala kraljevska krona.

Zinil pa ni nihče nič.

»Takole sem preudaril. Kdo nam je potolkel sovražnega kralja? — Petrus. — Kdo mi je obvaroval njive in travnike? — Petrus. — Kdo naredil mir v deželi? — Petrus. — Kraljevska kri mu teče po žilah, vitez je, bojevnik, da mu ni tekmeča. Zato bom dal napisati in s kraljevskim pečatom podpečatiti: Moj naslednik bo Petrus.«

Velikaši so se priklonili, kraljevo voljo potrdili in šli. Mnogo jih je bilo pa kaj slabe volje.

Petrus se je kralju zahvalil in mu obljubil, da mu bo kakor najzvestejši sin in da bo dal za kralja in deželo tudi kri in glavo, če bo treba.

Toda vsa čast Petrusu ni mogla pregnati misli na Makalonco in na mater.

Zato je kralja takole poprosil:

»Kralj, vladarstvo je hudo in težko breme. Naj zato grem, dokler vladaš še ti, na cesarske in kraljevske dvore. Marsikaj se bom naučil.«

»Moška in modra je ta,« ga je pohvalil kralj in mu dovolil.

Petrus je mislil: Kar k cesarju pojdem. Morda se je Makalonca vrnila domov. Ko povem cesarju, da sem določen za kralja, mi prošnje ne bo odbil in mi dal Makalonco za ženo. Prej pa moram se videti svojo mater. Bogve, če še živi.

S takim sklepom je Petrus odjezdil. Prva pot mu je bila na dom, ko je vedno mislil nanj.

Ko potrka na gradu, so ravno obhajali svatovščino. Kraljevski prestolonaslednik se je oženil. Petrusa ni nihče spoznal. Tako se je spremenil.

Svatje so tujega princa s častjo sprejeli in ga posadili za svatovsko mizo.

Kralj mu je napil z zlato kupo.

Petrus je vstal in se zahvalil. Ko je pa dvignil srebrno čašo, se je zalesketal žlahtni kamen v njegovem prstanu.

Takrat pa krikne mati kraljica:

»Joj, naš Petrus je!«

V istem trenutku vstopi Makalonca, da postreže kraljici. Makalonca je tujega viteza le mimogrede pogledala, pa ji je padel srebrni pladenj iz rok, vsa iz sebe je skočila k vitezu in klicala: »Moj Petrus, moj Petrus!«

Ves teden so se gostili.

Potem so napregli kraljevski voz in štiri konje vanj ter se odpeljali: Makalonca in Petrus, z njima tudi kraljica mati. Ni hotela biti doma, češ da je ta mlada pri hiši in je bolje, da gre. Ostala je vsa srečna pri Petrusu in je še danes pri njem, če ni umrla.

HUDOBIN POTEPIN

Lucifer, poglavar pekla, sedi na ognjenem prestolu sredi goreče teme.

Plaho in ponižno se mu bliža droben hudobar — Hudobinček. Poglavar je grdo slabe volje. Zato zareži v bližajočega se Hudobinčka, da lete iskre krog in krog.

»Kaj mi hočeš, nadlega smrkolinska?«

»Poglavar, izpusti me na zemljo.«

»Na zemljo? Čemu pa?«

»Potepal se bom po zemlji in obiskal človeka.«

»Kaj bi z njim?«

»Premagal ga bom!«

»Premagal? Človek je danes tako pretkan, da celo moji stari hlapci nič ne opravijo.«

»Zato moramo opraviti mi mladi!«

Poglavar se zakrohota, da se tresejo vse stene pekla.

»Mladi, vi mladi, kajpak! Polna usta so vas, roke pa prazne. Kamor zagrabite, le zmedete. Nikamor ne pojdeš!«

Hudobin pade na kolena.

»Poglavar, izpusti me. Priženem ti za gotovo vsaj eno dušo.«

Poglavar namršči obrvi ter se mu togotno pači. Hudobinček pa ne neha, le prosi in moleduje. Navsezadnje se ga poglavar naveliča in zakriči:

»In če mi ne priženeš vsaj ene duše, prideš pod moj ognjeni sedež v zapor za tisoč let. — Pojdi!«

Hudobin se mu prikloni in odide prvič na potep po zemlji.

Ko je Hudobina obsijalo naše rumeno sonce, je kar ostrmel, gledal in gledal: zelene travnike, ravno polje, črne gozde in bele gore, bistre studence in široke vode. »To je raj!« je vzdihnil. »Toda prišel sem, da se poskusim s človekom. Moram ga poiskati.«

Prelevil se je v gosposkega fanta. Z lepim klobučkom si je zakril rožičke, na parklje si je nataknil svetle čevlje, urezal si v grmu paličko in zavil v zeleno gmajnico. Slišal je, kako tam nekdo piska na piščalko. Nameril se je proti njemu.

Pod košatim hrastom je sedel v travi pastir in si drobil pesmi na piščalko.

»Kaj delaš?« je stopil predenj hudobček.

»Saj menda nisi gluha, gospodek!« je odstavil ovčar piščalko in se mu poredno smejal.

»Nisem gluha, zato sem slišal, kako lepo žvižgljaš, in sem prišel k tebi. Res je, nerodno sem te vprašal: Zato vprašam drugič: Kaj si?«

»Ovčar, ki pasem tristo ovac in sedem rogatih ovnov,« mu je ponosno povedal pastir. »Oven zvončar je tako hud, da bi te koj potrkal in prekucnil v tale glogov grm.«

»Ali tebe nikoli ne potrka?«

»Da bi mene? Le kje si se vzel, da tako blekneš. Zvončar in ovčar sta eno. Oba gospodarja, oba vladarja. Kamor midva, tja ves trop.«

Gosposki fant — Hudobin — je prekasto gledal na hrastovo deblo, kamor je ovčar prislonil mogočen korobač.

»Ha, ha, kamor midva, tja ves trop! Seveda, ko se ovčice boje tvojega grdega korobača, s katerim jih pretepaš, da volna kar v kosmih frči od njih.«

»Ne boš, gospodek! Moj korobač ni še nobene ovce udaril. Zažvižgam na prste: fififi; ali pa zakličem: bickabacka solii — solii — pa ves trop za mano drvi.«

Hudobček je stopil k hrastu in segel po korobaču.

»Le oglej si ga!« se obrne v travi ovčar proti njemu.

Hudobček prime za bičevnik, ki si ga je ovčar sam urezal od najlepšega brinovega vrha in si ga z nožem lepo modrasasto opisal. Hudobček švigne in švrkne s korobačem enkrat, dvakrat.

»Kar imeniten je tvoj korobač. Kje si ga dobil?«

»Sam sem si ga spletel iz konopne preje. Le poglej ga! V pet stremenov je pleten.«

Hudobin tipa po korobaču, kima in ga hvali. «Imeni-ten je. Pa praviš, da ne poganjaš in ne tepeš z nji in ne ovca ne ovnov. Čemu ti potem korobač?»

»Da se z njim postavljam!»

»Kako neki?»

»Da pokam in si delam kratek čas. Kadar pokam tu v rebri, me poslušajo ljudje doli na polju in vsi pravijo: Naš ovčar, ta pa zna! Tako mu poka korobač, da poseka vsakega vozarja, čeprav ima dva para konj vpreženih v parizar.«

Hudobin poskusi malo pokniti in reče:

»Ho, to ni nobena umetnost. Prvič ga imam v rokah in se grem kar koj s teboj skušat. Ali se greva?»

Ovčar vstane iz trave in gleda čudnega gospodka, ki vrti korobač, da kar zažvižga.

»Še malo se ne bojim. Kar poskusiva.«

Ovčar si misli, kaj bo ta gosposki fant, ko še korobača nikoli videl ni!

»Kdo bo prvi počil?» vpraša hudobček.

»Ti, kdo drug!»

Hudobin se široko ustopi in začne vihteti korobač. Spočetka počasi, nato hitreje in hitreje in nazadnje zamahne ter počí. Ovčar se je kar stresel. Videl je, da je iz konca korobača švignil plamen, zasmrdelo je po žveplu, s hrasta se je usulo vse listje. »Bog in sveti križ božji,« je tiho vzdihnil ovčar. »Sveti Jurij, moj patron, ki si

zmaju bil kos, pomagaj! To niso pravšne reči; če ta ni čarovnik, je pa sam peklenšček.«

Sveti Jurij, ovčarjev patron, ga je slišal in uslišal. Ovčarju se je takoj posvetila zvita misel v glavi. Mirno je pohvalil gospodka, da je kar dobro počil. Toda takoj je resno pristavil:

»Sedaj sem jaz na vrsti. Daj mi korobač!«

Ovčar je poprijel bičevnik, si ga nastavil pod prsi in zavihtel korobač, da je rahlo počil: pik-pok, pika-pik-pok.

»Tebi poka na dva kraja, celo na tri,« ga občuduje hudobec.

»No, vidiš, tako ti ne znaš. Ali to je le otroško poigravanje. Ko počim zares, bom počil tako, da ti bodo ušesa popokala in boš oglušil.«

»Oglušil?« se je prijel Hudobin za uhlje.

»Prav zares in boš gluha kakor bukovo tnal. Zato ti svetujem — ovčar je potegnil iz torbe veliko rdečo ruto — da ti zavežem ušesa. Hočeš?«

»Zaveži!« je zadovoljen hudobček.

Ovčar mu ovije ruto krog čela in ušes ter jo zavozla nad tilnikom z dvojnim vozlom. Pod čelom jo je napustil toliko, da mu je zakrila oči. Nato vzame korobač in počl.

»Ali kaj slišiš?«

»Zelo malo!«

»Dobro sem te zavezal. Ne boš oglušil. Sedaj se pripravi.«

Ovčar vrže korobač tiho v travo in pograbi debelo, grčasto poleno, ki je ležalo pod hrastom. Strašno ga zavihiti in trešči z njim hudobčka po glavi.

»To je prvi pok!« zavpije Hudobinu prav na uho.

Ta se pograbi za glavo in kriči na vse grlo:

»Nehaj! Nehaj!«

Ovčar izpusti poleno in prime za bičevnik in z njim udrihne še enkrat po hudobčevi glavi.

»Nehaj! Odveži, odveži!«

Ovčar je odvozlal ruto in mu jo snel. Hudobin je mežikljal in se opotekal, da se je stežka ujel za hrast.

»Premagal si me,« je jecjal. »Še stokrat zahvala, da si mi tako trdno zvezal glavo. Ne samo, da bi bil oglušil, še črepinjo bi mi bilo razneslo, tako si počil.«

»No torej, saj sem ti pravil!«

Hudobček je zamotovilil po gmajni in izginil v gošči. Še posloviti se je pozabil.

Hudobin je ležal tri dni v črnem gozdu in si zdravil buško, ki mu je otekla vrh glave naravnost med rožički, kamor ga je počil ovčar. Jezen se je premetaval po suhem listju. Premišljeval je, s kom bi se drugič poskusil. Strašno ga je bilo sram, da ga je ovčar premagal. Ko se

četrtega dne postavi na noge, zasliši nad sabo, kako je nekdo zaklel in zavpil visoko v gori:

»Ti peklenški strup, pojdi k vragu!«

»Oho,« si misli hudobček, »nekdo me kliče! Kar k njemu!«

Tega ni vedel, da je le stari lovec Kolumbež v gori ubijal črnega gada in ga klel. Hudobček se je brž prelevil. Pokril si je zelen klobuk s krivci za trakom, obul kvedrovce in si urezal dolgo planinsko palico. Tak je rinil skozi gozd vedno više in više, kar naravnost kvišku. Ko je prišel iz visokega gozda, se je zaril v gosto pritlikavo ruševje in se poganjal na vse kriplje dalje. Dvakrat so mu borove veje snele klobuk, da je moral dobro daleč ponj. Nič zato. Hudobin je pogumno gazil po zibajočem se vejevju, dokler ni prišel na plano. Tam se je oddahnil in oprezal na levo in desno. Dokaj nad sabo je zagledal na skali lovca Kolumbeža. Mahnil jo je kar proti njemu. Začel je hoditi bolj zložno, malo na levo, malo na desno, kakor pravi planinec.

»Dober dan, stric!« je pozdravil lovca Kolumbeža.

Kolumbež je vzel čedro iz ust, pljunil in mu vrnil pozdrav:

»Bog daj dobrega tudi tebi.«

Ko je hudobček zaslišal besedo Bog, ga je streslo po vsem telesu. Kolumbež tega ni prezrl. S priprtimi očmi je natančneje premeril tujega planinca in videl, da mu

izpod klobuka, ki so mu ga veje odmaknile, štrlita dva rožička. Tedaj je pa lovcu zagomazelo po vsej koži, kakor bi se mravlje usule nanj.

»Če ni to sam ta rogati!« je v strahu pomislil. Roka mu je sama od sebe segla v žep, kjer je imel križec pokojne matere. Na smrtni postelji mu ga je izročila in mu priporočala, naj ga ima vedno pri sebi. Ni ga potegnil iz žepa, samo močno ga je stisnil, kakor bi prosil rajno mater: »Na pomoč!«

Hudobček se je razgledoval po skalovju in zelo všeč mu je bilo. Stari lovec si je vnovič natlačil čedro, prižgal tobak in pihal oblake dima iz nje. Sivi brki so mu jezno štrleli kakor ježeve bodice.

»Stric, kaj delaš sam tu v skalah?«

»Kaj delam! — Gamse pasem!«

»Gamse?« je zategnil Hudobin in iskal z očmi po skalah.

»Nič jih ne vidim. Kje stojе tvoji gamsi?«

»Vsi na parkljih!« se mu je odrezal Kolumbež. Tuji planinec se je namrdnil: »Prebrisan dedec!« je preudaril. Sedel je blizu lovca na skalo.

»Saj lahko malo posedim, ali ne?«

»Po mili volji. Srenja te za sedež ne bo terjala.«

»Koliko gamsov pa imaš?«

»Ravno na pare. Če ne verjameš, jih sam preštej!«

Hudobin je za hip umolknil. Brskal je s palico po melu, Kolumbež pa je kadil, da je veter pihal dim hudobcu pod nos.

»Mmm — kako čudno diši tvoje kadilo! Kar peče me v nos.«

»To je posebna kaja, ki si jo sam pripravljam iz turških klobas, divjega popra, jelenovega jezika, brinovega ličja, žabjih kocin in fižolovih luščin. Huda je in močna, da vsakogar vrže.«

»Ne verjamem! Daj mi čedro, da poskusim.«

»Ne dam. Tako bi se ti zvrtilo, da se stokrat prekucneš čez te skale.«

»Čeprav! Daj mi jo!« Hudobin je segel po čedri.

»Ne dam!« mu je čedro odmaknil lovec Kolumbež. »Če pa po vsej sili hočeš, ti natlačim tole veliko pipo. Po taki dolgi cevki se dim shladi in izgubi moč.« Kolumbež mu je pokazal pipo, ki je slonela ob skali. To je bila namreč nabita puška risanica.

»Dobro, daj mi tisto. Še nikoli nisem kadil.«

»Prav!«

Kolumbež je segel po puški, vzел izza pasa mehur s tobakom in ga začel tlačiti v cev.

»Takole; pipo je natlačena. Vtakni cev v usta, prižgal ti bom pa jaz.«

Hudobček je našobil usta, vtaknil vanje cev in jo stisnil z zobmi.

Kolumbež je hitro napel petelina in prižgal.

»Bumf!« je počilo, da se je razleglo po gori. Hudobin se je prekopicnil vznak, iz ust se mu je kadilo kakor iz dimnika.

»U-u-u,« je tulil in se grabil za tilnik, kjer mu je predrta krogla črepinjo. Zvil se je v klobčič, se zakotalil po strmini in utonil v ruševju.

Lovec Kolumbež je zijal za črno pošastjo, ki se je potočila kar čez skale in izginila.

»Zares, vrag je bil!« Lovec se je oddahnil od strahu.

»Zahvaljena mati moja rajnica za tvoj sveti križec. Vraga sem premagal, klical ga pa ne bom nikoli več.«

Ko se je Hudobin prikotalil do gozda, je iskal, kje bi se oddahnil. Pod veliko skalo je zagledal votlino. Previdno je lezel vanjo. Prazna je bila. Zakaj stric medved se je že davno splazil iz brloga. Hudobček je legel na medvedovo posteljo, z mehkim mahom postlano, kjer je kosmatinec prespal vso zimo. Sedem dni je Hudobin ležal in si zdravil prestreljeno črepinjo. Osmi dan je prilezel na svetlo in se razgledal po ravnem polju. Dekleta so žela pšenico, fantje pa kosili seno in vriskali.

»V gmajno in na goro ne pojdem nikdar več. Prehudo poka ovčarjev korobač in premočen je lovčev tobak. Na ravno pojdem. Veseli ljudje so tamkaj.«

Hitro se je prelevil v popotnega rokodelčiča. Čez ramo si je obesil bisago, v drenovem grmu si je urezal kljukasto palico, na glavo si je poveznil klobuk s široki-mi kraji. Veselo si je zažvižgal in se naglo spustil nizdol proti vasi.

V bregu nad vasjo je čepela lesena koč, s slamo kri-ta. Na pragu je stal krojač Krišpin, suh kakor trska. Imel je kratke hlače iz kozlovine, višnjeve nogavice in noge v brezpetnikih. Po kozlovski bradi in pisani kapi s čopom je hudobček takoj uganil: »Ta je krojač!« Naravnal se je proti koči, mahal s palico in pel:

*Vsak rokodelc na svetu
pri del kredit ima.
Sam žnidar ga pa nima,
ki iz kozjaka je doma.*

*So srečal enga kozla,
so rekel, ta je naš mož,
ki ima veliko brado
in hlače iz kosmatih kož.*

Krojač Krišpin se ni prav nič razjezil. Pomigal je s koz-lovsko brado in hudobčku hitro vrnil:

*Smo srečali lenuha,
ki se potepa za vasjo.*

*Brez mleka je in kruha,
pa kozla molze za mošnjo.*

»Dobro si se odrezal, mojster,« ga je pohvalil hudobček rokodelčič. »Ne potepam se, poštenega dela iščem.«

»Kaj pa znaš?«

»Mnogo, zelo mnogo!«

»To se pravi: nič.«

»Najbolje se spreumem na krojaštvo. Ali me sprejmeš, mojster, za pomočnika?«

»Dela imam dovolj, samo ne verjamem ti, da bi kaj prida znal.«

»O, še tebe, mojstra, uženem. Poskusiva se.« Krojač Krišpin se mu je zaničljivo smejal in si gladil brado.

»Reva nebogljen! Drugačne tiče sem ugnal in bi tebe ne posekal? Ne brij norcev!«

»Mislim zelo zares, mojster. Če me prekosiš enkrat, dvakrat, trikrat, ti bom leto in dan zastonj služil in delal vse, kar mi boš ukazal. Če te zmagam, pa jaz . . .«

»No, no,« se je spet smejal krojač Krišpin in si popravi pisano kapo, da je izpod nje pogledal šop sivih las, ki so mu stali čudno pokonci.

»Če te zmagam pa jaz, mi boš dal samo to, kar ne tehta nič in ne meri nič.«

Krojač je pomislil, a se ni domislil.

»Velja,« je potrdil stavo. »Kar začniva!« Rokodelčič Hudobin in krojač Krišpin sta šla v hišo. »Lej, tu so urezane raševnate hlače. Lotiva se hlačnic: ti ene, jaz ene. Kdo jo prvi sešije, zmaga.«

Vzela sta si vsak svojo šivanko in odtrgala od klobčiča nit. Krišpin primerno kakor po navadi, hudobček silno silno dolgo. »Čemu bi tolikokrat vdeval in tratil čas,« si je mislil. In sta začela. Hudobček ni mogel vbodov zategati, zato je po vsakem vbodu z dolgo nitjo smuknil skozi okno, da je zategnil in — smuk — spet nazaj. Krojač Krišpin se je muzal in šival, kakor bi štel: ena-dve, ena-dve. Hudobček je videl, da ga prehiteva. Zato se je še sam podvizal: smuk — skozi okno in smuk — nazaj. Ob tem se je spotaknil, da se mu je šolen na pol sezul. Krojač je pogledal in videl namesto pete — kozji parkelj. Tako se je ustrašil, da se je do krvi zbodel v prst.

»Tristo zelenih, če ni to sam ta spodnji!« Pogledal je v bogkov kot, se pokesal vseh grehov in hitel, hitel.

»Končano!« je zavpil, ko je naredil vozel na koncu hlačnice.

Hudobček je obstal ves zasopel in strmel. Došil je komaj pol hlačnice.

»Premagal si me,« je klavrno potrdil.

»Torej leto in dan si moj služabnik,« je Krišpin pogumno zahteval dobljeno stavo. »Ker pa prepočasi

šivaš, ti dve stavi popustim in kar lahko greš.« Krišpin bi se ga bil hudo rad znebil.

Hudobček odgovori: »Kar sem rekel, sem rekel. Stavila sva za trikrat, ne za enkrat. Če nisem za šivanko, ti bom za sekiro. Zima se bliža, drv še nimaš.«

»Za sekiro je tvoja roka premehka.«

»Hoho! Bolj je močna kakor tvoja!«

Hudobin je šinil iz hiše in pred vrati pobral okrogel kamen, za jabolko debel.

»Poglej!« je kazal Krišpinu kamen.

»Kaj boš z njim?«

»Poglej!« ga je se vabil in začel v pesti stiskati kamen. Tako ga je stisnil, da se je zdrobil v pesek, kakor moka droben. »Poišči si ga ti in ga zdrobi!« je poln napuha pretil hudobček.

Krišpin je zaropotal s težkim likalnikom, skočil od mize in segel na peč. Tja mu je žena postavila kepo sira — mohanta, da bi ga imel za malico. Sama je gnala kozice na pašo. »Viš ga,« pokaže in potežka belo kepo hudobcu pred nos. »Večji je moj kamen ko tvoj. Ne bom ga strl v moko, a tako ga bom stisnil, da bo vodo dal.«

Krišpin stiska in ožema kepo. Iz nje se pocedi zelenkasta sirotka. »Ali vidiš?« se mu krojač kozjebralec reži, Hudobin pa strmi. Kar sesedel se je na klop in dolgo molčal. Krišpin je likal trde raševnate hlače in divje

udarjal z železnim likalnikom ob mizo, da je kar ropotalo. Hudobina niti pogledal ni.

Na klopi, kjer je sedel že dvakrat premagani hudobček, je ležal Krišpinov vatel. »Mojster, kaj je to?« rahlo vpraša Hudobin krojača.

»Moja krojaška sablja.«

»In lesena?«

»Iz drenovega lesa, ki je kakor kamenkost, trši od železa.«

»Čemu ti je taka sablja?«

»Ko hodim šivat po hišah, mi skušajo psi pomeriti hlače. Jaz pa s sabljo po pasjih gobcih: švrk! švrk! Psi stisnejo repe med noge: vik, vik, vik in bežijo le v dalj. — Ko se vračam z dela — mi krojači prejamo do polnoči — pa me sreča razbojnik in zakriči: Dušo ali denar! Jaz pa sabljo po njegovi nori pameti: bušk, bušk, bušk — in ga izpodrepim, da ga komaj dohajajo pete.«

»Hu-hu-hu! Taka trska — in grozitanska moč! Ali bi se z mano poskusil tretjič še s sabljo?«

»Saj je nimaš!«

»Ponjo skočim.«

Krišpin se ga nekoliko boji, a si misli: Če sem ga dvakrat, ga zmorem še tretjič.

»Pojdi!«

Hudobček je stekel in se brzo vrnil. Privlekel je s seboj tri sežnje dolgo preklo, da ni mogel v hišo z njo. Krišpin je poprijel vatel in šel ven na trato pred hišo. Začela sta se bojevati. Hudobček je opletal z nerodno preklo, krojač pa je smukal pod njo kakor podlasica in priveznil hudobcu z vatlom sedaj prav gorko na pleča, sedaj na hrbet. Tudi po glavi ga je časih osmodil. Tedaj prižene Špela, Krišpinova žena, kozice s paše. Ko vidi ta prečudni boj, zavpije: »Mamka božja, Krišpin, ali noriš?«

Tudi koze so obstale kakor okamenele in gledale. Prav takrat, ko je žena zavpila, se je hudobček zmedel, krojač je šinil pod preklo in čeljustnil Hudobina po ustih.

Hudobček je zarjul, da so koze popadale po tleh, izpljunil dva zoba, vrgel preklo na tla in izginil, da je završalo, kakor bi bil vihar potegnil. Kozice so planile kvišku in se hudobcu smejale: mekeke — mekeke.

Krišpin je rekel ženi: »Ne uganeš, kaj je zahteval, če bi me premagal?«

»No, kaj?«

»Kar ne tehta nič in ne meri nič.«

»Dušo!« je kriknila žena.

Krojač je pobral preklo, naredil iz nje križ in ga pribil koči na steno.

Če pridete kdaj mimo hiše krojača Krišpina, pa pogledajte, če ni res.

Hudobček Hudobin je ležal nad vasjo na Okroglici. Na vse kraje se je lepo videlo. Preudarjal je, kam bi krenil: ovčar, lovec in krojač so ga neusmiljeno prelisičili.

Sredi vasi je stala krčma. Iz nje se je slišalo vpitje prav do Okroglice.

»Tja pojdem med pijance in kvartopirce,« je sklenil hudobček in se hitro prelevil v mešetarja. Pokril si je rjav kastorec, za trak vtaknil kurje pero, obul škornje z visokimi golenicami, oblekel intkast jopič in rdeč telovnik. Za golenice je vtaknil leskovo šibo.

»Nikar boja, možje!« je nerodno priropotal v krčmo in s šibo trkal po golenicah. Možakarji pri mizi so utihnili in ga pisano pogledali.

»Od kod te je prineslo? Vse je kazno, da si mešetar,« ga je vprašal kmet Jurač.

»Iz Petelinje vasi. Mešetar za konje in krave, za njive in dobrave, za preste in neveste!«

»Če je taka, mešetar sem!« se je odmaknil na klopi kmet Zguba od Svetega Urha.

Hudobin je prisedel k Zgubi.

»Zakaj se bijete in vpijete, da leti glas gor na Okroglico?«

»Zguba prodaja, Narobež kupuje. Daleč sta vsaksebi; mešetar, potisni, da se srečata, če znaš,« mu je razložil krčmar.

»Če ne mažeš, ne steče! Krčmar, prinesi ga bokal!«

Mešetar je vrgel tolar na mizo, da je trikrat zaplesal krog prazne majolike in obležal pred krčmarjem.

Dedci so se spogledali: »Da bi mešetar za pijačo dal, kaj takega pa še ne!«

Natočili so in izpili.

»Začnimo!« je vabil mešetar Hudobin.

»Zguba prodaja, Narobež kupuje. Za tisti gozd pod Kraguljevo pečjo se pulita,« razlaga krčmar.

»Poznam ga.«

Dedci so se začudili: Da ta tuji mešetar pozna naše gozde!

«Narobež, koliko ponujaš?»

»Petsto!«

»In ti, Zguba, koliko zahtevaš?»

»Tisoč!«

«Predaleč narazen sta, ne bosta se sešla,« zmajuje mešetar z glavo.

»Dosti daleč sem mu šel naproti. Prava reč, tisti gozdiček!« zbija ceno Narobež.

»Pa je gozdiček kakor vrtilček. Kot bi rž vsejal. In svet rastljiv kakor na zelniku!« ga hvali mešetar.

In tako je šla kupčija brez konca. Bokal je bil prazen, možaki so klicali bokal za bokalom na mizo. Vsi razgreti niso pijači vedeli ne konca ne kraja. Njih besede niso bile ne pesmi ne molitve.

Hudobin si je pod mizo mencal roke in bil prepričan, da ne bo ujel le ene same duše, še več. Tiho je pošepetal Zgubi:

»Kar nehaj in ne prodajaj! Boljšega kupca ti izsledim jaz.«

Nato se je obrnil k možakom:

»Dovolj prepira, možje! Krčmar, še en bokal, mi pa vrzimo kvarte, ali ne?«

Mešetar je potegnil iz žepa oguljene, zamazane kvarte in jih postavil na sredo mize.

»Tako, možje. Banko bom imel jaz!«

In precej je sesul predse srebrni drobiž in debeliž.

Začeli so. Mešetar je izgubljal. Kupček denarja se je krčil, možaki pa stavili ko nori. »Še en bokal!« je klical mešetar.

Nalili so in se oddahnili.

Mešetar je privlekel iz žepa rejeno mošnjo in določil k skopnelemu kupčku.

»Le nadalje!« jih je povabil.

Vinski možje so bili drzni in stavili čezdalje više. Tedaj pa se je sreča obrnila. Izgubljali so drug za drugim. Kadar je mešetar privzdignil, vselej je zadel.

Vrišč se je polegal, kmetje so si že drug od drugega izposojevali. Le eden — Jurač — je kaj malo stavil, a tem bolj bistro pazil na mešetarja. Ko je imel mešetar roko na mizi, zamahne Jurač z nožem po Hudobinovi roki in

jo pribije na mizo. Ko vzdigne nož, vzdigne z njim roko in pod roko goljufno kvarto. »Slepar!« zakriči Jurač.

Vse utihne, vse gleda prebodeno roko. Iz roke ni pogledala niti kapljica krvi.

»Hudič!« zavpije Jurač in udari po kupčku denarja, da je zažvenketalo po tleh.

Možje so planili kvišku in preplašeni drli skozi vrata. Zguba edini je obsedel ves bled.

»Nič se ne boj!« ga potolaži Hudobin. »Pijem skrivnostno zelišče, zato mi iz nobene rane nikoli ne priteče kri. — Pojdiva!«

Vstala sta. Zguba potoglav, da ga je mešetar vso pot opiral, ko sta pozno po polnoči krevsala proti Svetemu Urhu.

Do doma se je Zgubi vino že dokaj izkadilo. Mešetarja je povabil s seboj v hišo. Vsi so spali. Niti žena se ni gani, ki je sicer zapravljivega in pijanskega moža grdo oštevala.

Zguba je privlekel iz omarice žganja in sedel z mešetarjem za mizo.

»Kupčijo si mi podrl, sedaj mi pomagaj. Lej, vola in kravo so mi zadržnili upniki, moram dobiti denar.«

»Jaz ti posodim.«

Mešetar je vrgel na mizo listnico, nabito z bankovci. In kar začel je šteti stotake; do deset.

»Ali je dovolj?«

»Preveč.«

»Nič preveč. Kar spravi. Čez leto osorej pridem in mi povrneš.«

»Če bom zmogel.«

»Nič ne de. Zato te ne bom gonil na boben kakor drugi. Narediva takole: če boš zmogel, mi vrneš. Če ne, mi daš, kar se te vedno drži, pa in ne iz mesa ne iz kosti.« Zguba ga gleda in gleda.

»Ti si burkež. Uganke mi staviš!«

«Nobenih ugank. Zapišiva in spravi denar.»

Zguba je neprespan upiral oči v lepe bankovce pred sabo.

»Pa zapiši, kar se ti ljubi. Denar moram imeti, če gre vse k vragu.«

Mešetar se je od veselja kar presedal na klopi. Natančno je vedel, da mu Zguba ne bo vrnil.

»Ho, vsaj eno dušo! Jo že imam, jo že imam!« mu je vriskalo v srcu.

»Podpiši!«

Iz listnice je potegnil kos črnega papirja, na katerem je bila rdeče napisana pogodba. »Na črno?« gleda Zguba ves krmežljiv prečudno pisanje.

»Lej, majčkeno te bom prasn timer, za eno samo kapljico krvi, pa boš z njo podpisal.« Bilo je že blizu proti jutru. Tedaj se odpro vrata in v hišo stopi žena.

»Tak tako, ko se ga nista do grla nazobala v krčmi, dolivata še doma!«

»Tiho, žena! To je moj prijatelj. Kupčujeva.«

»Polovico našega grunta si že pogнал po grlu in še nisi sit. Sram te bodi!«

Mešetar se je ženi podobrikal: »Ljuba, spoštovana ženka, nič se ne hudujte! Tu imate — položil je tolar na mizo — za kosilce zame. Kar ponev na ogenj in nama kaj ocvrite!«

»Saj sem že zakurila pred isteje in kuham za nas. Vidva ne zaslužita neslanega kropa. Nacvrta vaju bom oba s polenom, požeruha samogoltna!«

»Molči, ženska, in ne razgrajaj!« je udaril mož ob mizo. »Poglej lepe denarce!« je pokazal na bankovce.

»Sam ta višji vrag iz dna pekla naj vzame ta pijanski denar in še tebe, mešetar grdi, in mojega dedca povrhu. Fej vaju bodi!« Žena je copotnila z nogo ob tla in jezna pretila s pestmi.

V tistem hipu zaropota v velikanski krušni peči, pečnice se zamajejo, da zazija široka razpoka. In skozi luknjo — groza — pogleda črna glava in za glavo se pomi-ka črno, pošastno truplo.

Kakor blisk zgine mešetar in z njim denar. Prepričan je bil, da je poslal Lucifer ponj, ker se je brez prida predolgo klatil po zemlji.

Zguba je padel na kolena, grede snel z žeblja debeli hišni potnošter in mahal z njim proti črni pošasti.

Pokleknila je tudi žena in milo poprosila:

»Prizanesi mu, saj bo priden!«

Tedaj pa se je veselo zasmejala črna pošast, da so se belo zasvetili — dimnikarjevi zobje.

Spal je v hladni peči, da počaka jutra in omete saje v visokem dimniku. Ker je pa žena pred istejami zakurila, ga je speklo v podplate, risnil je kvišku in podrl peč.

Na mizi, kjer je ležal Hudobinov tolar, je bila vžgana črna, okrogla lisa. Kadar je Zgubo spet mikalo med pijance, je pogledal vžgani hudobčev tolar na mizi in ostal doma.

Hudobin je privihral v pekel brez obljubljene duše. Zato je še danes v zaporu pod ognjenim Luciferjevim stolom, kamor je bil sojen za tisoč let.

Ali bi ga radi videli? Svetujem vam, nikar ne bodite preveč radovedni.

KVARTOPIRČEV SIN

Živel je kmet, ki je bil kvartopirec. Kar je skupil, vse je zakvartal, da je bilo doma komaj za sol.

Zgodilo se je, da je peljal iz mlina meh moke. Pa se je ustavil pred krčmo, stopil vanjo in moko zakvartal. Celo tako je bilo, da je gnal voli na semenj in spotoma oba zakvartal. Namesto denarja je prinesel domov le vrv, na katero sta bila otvezena vola. Začel si je pomagati z dolgovi, ki jih ni vračal. Zato so pritisnili posojevalci nanj in terjali denar. Kmet je žalosten hodil po polju in premišljeval, katero njivo bi prodal, da bi terjalce utolažil. Kar stopi predenj imeniten gospod, kakor bi bil iz tal zrasel.

»Zakaj si tako žalosten?« ga gospod prijazno nagovori.

»Kaj bi ne bil, ko me tarejo dolgovi. Prodati bom moral njivo.«

»Bodi pameten in ne prodajaj! Če meni prodaš to, kar ne veš, da imaš, ti dam denarja, da plačaš vse dolgove.«

Rinet ga je gledal in se čudil.

»Čez trideset let šele pridem tisto iskat.«

»Čez trideset let šele?« se je kmet še bolj čudil.

»Nič prej!«

Zadolženi kmet kvartopirec je pomislil: Kje že bom čez trideset let? Otrok nimam in če mi odnese pol hiše, naj jo le.

»No, ali udariva?« mu je molil roko prijazni gospod.

Kmet je udaril, gospod mu je nabrenkal denarja, da bi poplačal vse dolgove in še ostalo bi mu.

Ko se je kmet, vesel kupčije, komaj dvakrat prestopil po ozarah, je gosposki človek izginil, kakor bi se bil v zemljo vdrl. Kmeta je pretreslo: Če ni bil sam hudič? Še in še se je oziral za tujim gospodom. Ne sledu ne smradu in bilo več o njem. Spet ga je spreletel strah. Ko je pa začutil v žepu denar, je zamahnil z roko in se dobre volje vrnil domov. Vse dolgove je poplačal in še pri igri je dobival.

Ni še preteklo leto, dobi kmet sinčka. Še malo ga nista z ženo pričakovala. Predolgo sta bila brez otrok. Zato je bila žena od sile vesela, mož pa se je kar zakrknil od žalosti. Ko ga je žena izpraševala, zakaj ni vesel tako lepega fantička, ji je dolgo dolgo skrival. Nazadnje je vendar ves potrtr razodel:

»Žena, še pred rojstvom sem fantička prodal hudobi. Čez trideset let pride ponj.«

Kadar koli je poslej mati sinu — Vide mu je bilo ime — rezala kruh, je jokala. Vide jo je izpraševal: »Mati, zakaj jokate?«

Mati se je izgovarjala: »Videk moj, srce me boli.« Ni mu povedala.

Oče je preudarjal, kaj bi s sinom, kako bi ga otel? Ker je bil sinček zelo bistre glave, ga je dal v šolo. »Za jezičnega dohtarja naj se izuči. Morda se otme.«

Sin je šel v šolo in se kot dohtar vrnil domov. Tedaj ga je oče poklical in mu povedal: Tako in tako je s tabo. Sin je hodil zamišljen krog hiše. Nekega dne reče očetu: »Že vem! Daj mi iskrega konja. V drugo cesarstvo pojdem, kjer me nihče ne izsledi.«

Oblekel se je za viteza, zasedel konja in odjezdil.

Srečno je prišel čez mejo in sklenil, da pojaha naravnost na cesarski grad in se ponudi cesarju v službo. Ni spak, da bi ga ne sprejel, ko je bil tako učen in močen. Kakor nalašč za cesarsko službo.

Ko tako sam vase zatopljen jaha dalje, ga zaloti sredi gozda trda noč. Jezdi in jezdi, a nikamor ne pride. Pot se je kar izgubila, konj se je spotikal ob korenine. Vid je razjahal in peš hodil in brodil po gozdu. Ko pride do visoke skale, se mu posveti iz temne votline drobna lučka.

»Če ni razbojniški brlog?« pomisli, trdno poprime za meč in se previdno bliža lučki. Ko pride tik skale, sprevidi, da v votlini sedi puščavnik. Dolga, bela brada mu sega do pasu. V naročju drži debelo knjigo, v črno vezano in z zlatom rezano. Vid se ustopi med odprtino.

»Dober večer, sveti mož!« lepo pozdravi Vid in se prikloni puščavniku.

Puščavnik počasi zapira knjigo in ga pogleda z dobrimi očmi. Borna lučka je migetala po Vidovi viteški opravi.

»Pozdravljen, svetli vitez! Od kod in kam gre tvoja pot, ko je tema kakor v rogu?«

»Namenjen sem na cesarski grad v službo. Pa sem zašel v temi in gozdu.«

»Sedi, ljubi moj vitez, in se oddahni. V tej temi ne prideš nikamor. Počakati moraš jutra.« Vid je sedel na vegast stolček, ki si ga je puščavnik sam stesal. Vid je gledal po borni votlini. Sveti mož mu je ponudil lončič: »Napij se! Pred nočjo sem natočil od bistrega studenčka. Vidim, kako te žeja.« Vid je pil in zahvalil puščavnika.

»Sedaj se lepo pogovoriva. Veliko skrb vidim v tvojih očeh. Poslušaj naju samo dobri Bog in te gluhe stene. Kar pripoveduj!« Vid ni takoj začel. Še in še je gledal po votlini. »Reven stan imate, blagi mož.«

»Zakaj bi bil reven? Krog in krog imam pogrnjeno mizo: sladke koreninice, jagode, medvedove hruške, lesničniki, zelišča od kreše do zlatega jabolka, med divjih čebel — vse to je moje — ali ni to mnogo? Pa tudi drobna pastirica pridrobenclja vsak teden k meni in mi prinaša ovsenega kruha, ki ga sama sebi pritrga. Po enkrat

na teden pa mi ljubi Bog pošlje krokarja, ki mi prinese v kljunu kar cel hlebček kruha. Ali ni dober naš Oče, ki je v nebesih?»

Vid je poslušal puščavnika, ki so mu tekale besede tiho in gladko kakor olje iz vrča. Vid je bil ves srečen in tako varno se mu je zdelo pri starčku, da bi se pri njem same hudobe ne ustrašil.

Zato je začel in se ves razodel puščavniku. Skoraj do jutra mu je pripovedoval in sklenil:

»Vidite, taka je z menoj. Zato bežim pred hudobo.«

»Le kam, ljubi moj vitez? Hudobi ne ubežiš zlepa.«

»Cesarju se ponudim, da bom hodil na vojsko.«

Puščavnik si je pogladil belo brado, odmajal z glavo in rekel:

»Ljubi moj, ne tako. Na vojski teče kri in se je hudič veseli. Če ti je drugače všeč, ti pomorem.«

»Lepo prosim.«

»Viteško obleko shrani in se preobleci za ovčarja. Tak se ponudi cesarju. V gozdu so volkovi. Trgali bi ti ovce. Vzemi tole drobno piščalko. Pred njo zbežijo vsi volkovi, kadar boš zapiskal. Toda k meni moraš priti prav vsak dan! Če boš tako delal, boš hudobo premagal.«

Ko se je naredil dan, se je Vid preoblekel za ovčarja. Puščavnik je Vida spremil po skrivni stezici iz gozda na cesarsko gmajno. Vid je šel in bil kmalu na cesarskem gradu. Peljali so ga pred samega cesarja.

Cesar mu reče: »Najamem te za ovčarja štirinajst dni na poskušnjo. Če ti volk raztrga le eno ovco, te zapodim v goščo, da raztrgajo volcje še tebe.«

Drugo jutro je Vid gnal ovce v gmajno. Ko jih je zastavil na pašo, je žvižgal na piščalko in tekkel po stezici k puščavniku. Dal mu je več ko polovico cesarske malice, ki so mu jo dali na pašo.

Dobro dolgo se je pomudil pri puščavniku, ki mu je bral iz svete knjige in nazadnje z njim pomolil.

Ovce so se napasle. Vse so bile site in nobene mu ni volk raztrgal. Vseh štirinajst dni nobene. Cesar je bil zadovoljen in si ga je izbral za cesarskega ovčarja.

Vid je leto srečno prepasel.

Nekega dne pa mu naroči puščavnik:

»Dobro poslušaj, kaj se bodo na gradu pogovarjali!«

Cesar ni imel nobenega sina. Zato je prigovarjal hčeri, naj si izbere ženina.

Hčerka je premišljevala in rekla:

»Oče, na sredi grajskega dvorišča postavi visok drog. Nanj obesim zlato jabolko. Potem povabi viteze, da bodo zbijali moje zlato jabolko s sabljami. Trikrat zapored. Tistega, ki bo največkrat zbil zlato jabolko, si izberem za moža.«

Rečeno, storjeno, oče cesar je bil zadovoljen. Vid je vse to povedal starčku in ta mu naroči: »Ko jutri rano

odženeš ovce na pašo, jih lepo zastavi na dobro travo, ti pa ročno prihiti k meni.«

Vid je tako storil.

Puščavnik mu veli:

»Hitro sleci ovčarja in se napravi za viteza. Zajahaj brzega konja in zbij zlato jabolko!«

Vid se je preoblekel, si opasal sabljo in se zavihtel na konja.

Vitezi so se zbirali. Iz enega okna sta gledala cesar in cesarica, iz drugega cesarična in krog nje same lepe dvorne spletične. Ko so bili vitezi zbrani, je cesarična pomahljala z židano rutico. To je bilo znamenje: Začnite!

Vitez za vitezom je dirjal krog droga, vrgel sabljo proti jabolku, pa nobeden ga ni zadel. Le sablje so ležale krog droga.

Vid je bil zadnji. Zapodil je konja, ta je zaprhal krog droga. Vid je pomeril, vrgel sabljo, zlato jabolko je odletelo in se zatočilo po tleh. Vid je sabljo ujel, se poklonil cesarični, izpodbodel konja in izginil. Šel je k puščavniku in mu vse povedal. »Dobro si naredil, moj sin. Jutri pojdi zopet, toda drugače se obleci, da te ne bodo spoznali.«

Cesarična je bila žalostna, ko ji nihče ni mogel razodeti, kdo je vitez, ki je zbil jabolko, in kam je zginil. Zato reče očetu: »Še dvakrat bodo vitezi zbijali zlato jabolko.

Takole sem si izmislila: Tistega, ki bo zbil jabolko, bom z drobno kroglico ustrelila v nogo. V kroglico pa bom zapisala svoje ime.«

»Dobro je,« potrdi cesar.

Drugi dan so se vitezi zopet zbrali. Vsi so čakali tistega, ki je zbil prvi dan jabolko. Ni ga bilo. Seveda je bil, a Vid se je drugače oblekel, obraza pa mu nihče ni videl, ker je bil skrit pod naličjem.

Vitezi so po vrsti zbijali zlato jabolko. Nobeden ga ni zbil, le sablje so spet ležale na tleh krog droga.

Zadnji se zakadi s konjem po dvorišču Vid. Sablja švigne, jabolko odleti, Vid ujame sabljo, iz okna cesarič-ne pa: »Pok!« Vida je zapeklo v peti. Ni pokazal. V skok je odjezdil in izginil.

Ko je oddal konja in se preoblekel za ovčarja, ga je noga zelo bolela. Rad bi bil šel k puščavniku. Peš kar ni mogel. Zato je okobaljal močnega koštruna in na njem prijahal k puščavniku.

Dobri, sveti mož se mu je od srca smejal, ko je videl, da ima Vid koštruna za konja.

«Cesarična me je ustrelila v peto!«

»Nič ne de. Jutri moraš iti zbijat zlato jabolko še tretjič.«

Ko je gnal ovce s paše, je do gradu jahal pred ovcami kar na koštrunu, potem je krevljal peš in rekel konjskemu hlapcu, da si je nogo zvil.

»Že vem,« je cesarična rekla cesarju. »Daj in zastraži izhod z vojščaki, da mi vitez zmagovalec ne uide.«

Cesar je dal povelja. Vojščaki so se poskrili krog gradu.

Vitezi so prijezdili. Zadnji je bil Vid. Ta dan pa je bil posebno imenitno oblečen. Ves je bil v portah, ves je bil zlat. Silili so ga, ker se je zdel vsem najbolj imeniten, naj odjezdi prvi.

»Dajte mi, da se odsopem. Od daleč sem prijahal.« Vitezi so zbijali zlato jabolko, zbil ga ni nobeden.

Zadnji je zajezdil Vid. Najprej počasi in svečano. Ozrl se je v cesarično, kakor bi ji hotel reči: Ne veš, kako me peta boli! Nato je pogledal zlato jabolko, zapodil konja krog droga, zamahnil, ga zbil, ga kar grede ujel in ga vrgel cesarični v naročje. Nato je izpodbodel konja, da se je vzel na zadnje noge. Konj je skočil, da je kremen iskro dal, in oddirjal z gospodarjem. Toda pri izhodu so ga ustavile naperjene sulice vojščakov. Obrnili so mu konja, ga dvignili iz sedla in ga peljali pred cesarja.

Tam so stali ministri in ranocelniki v belih predpasnikih. Tudi cesarična je prišla, a gledala je le pete njegovih škornjev.

»Je že pravi!« je tlesnila z rokami, ko je zagledala luknjico v škornju, kamor je pomerila. Peljali so ga v mogočno dvorano. Cesarski sluge so mu sezuli škorenj,

ranocelniki so mu hitro potegnili kroglico iz pete in jo pokazali cesarični.

»Pravi je, pravi je!« je klicala in tekla kar v dvorano, čeprav ji je cesar branil: »Ne spodobi se, ker je bos!«

Da bi ne bilo kaj napak, je šel z njo tudi cesar in vsi ministri.

Vid je na obrazu še vedno imel naličje. Cesarična je bila kar trda od nepočakanosti. Prepričana je bila, da mora biti sila lep. Sluge pristopijo in mu snamejo naličje.

»Mm,« je zjavkal cesar, ko je spoznal svojega ovčarja.

»Naš ovčar!« je zastokal in obupan začel begati po dvorani. Ministri so mrdali in zmajevali z glavami.

Tudi cesarično je za hipec iznenadilo. Ko je pa videla tega lepega fanta, ki je ugnal vse druge viteze, je pogumno rekla cesarju: »Ovčar gor, ovčar dol, moj je.« Skočila je k njemu in ga vpričo vseh poljubila.

Ministri so nemirno stopicali, gledali izpod čela sedaj Vida, sedaj cesarja.

Cesar je stopil pred Vida:

»Trikrat si zmagal, z obljubo moje hčere in z njenim poljubom si moj naslednik. Povej mi, od kod si?«

»Iz daljnega kraljestva sem doma; vitez po življenju in šoli, kjer sem se izučil za jezičnega dohtarja.«

Po dvorani je zašumelo od začudenja.

Cesar je segel Vidu v roko in povedal ministrom: »Od danes je za cesarja on, nič več jaz.«

Vsi ministri so se Vidu do pasu globoko priklonili.

Še tisti teden so pripravili velikansko svatovščino. Vid se je poročil s cesarično. Vse cesarstvo je imelo praznik. Vsi so se najedli do sita s cesarske mize.

Vid je zavladal. Vse ga je ljubilo, najbolj pa stari cesar sam. Edinole ministri so se drug za drugim izmuznili iz visoke službe. Vid jim je bil premoder, preučen in prepravičen. Takih cesarjev ministri nimajo nič kaj radi.

Vid pa ni pozabil, kaj je obljubil puščavniku. Vsak dan je skrivaj skočil k njemu.

Kadar ga je trla vladarska skrb, jo je potožil starčku. Ta mu je vselej svetoval, kakor je bilo najbolj prav.

Cesar Vid bi bil zelo rad starčku postregel. Zato mu je začel ponujati slaščic in potic iz cesarske kuhinje.

»Le sami jejte in lačne vdove in sirote nahranite,« ni starček hotel potic in slaščic. Odprl je sveto knjigo in stala:

»Gorje vam, bogatinci, ki hišo s hišo stikate in njivo z njivo sklepate do zadnjega prostora. Mar vi sami v deželi prebivate?« Starček je zaprl knjigo in rekel:

»Cesar, pomni, kjer je oderuško bogatinstvo, tam je hudič.«

Vid je pomislil te besede, lajšal bremena revnemu ljudstvu, bogatine pa obkladal z davki.

Ko je preteklo leto Vidovega cesarjevanja, mu je cesarica podarila sprelepega sinčka. Ves Vid je bil. S tem je bila sreča v cesarskem gradu zvrhana. Stari cesar je vsako jutro kar v opankah pridrsal v sobo, kjer je spal vnukček, samo da ga je videl.

Fantek-cesarjevič je rasel in rasel. Ves dvor ga je bil poln. Časih si je natlačil polne žepe kolačkov in ubežal k bajtarskim dečkom. Njim je delil do zadnjega koščka.

Čim bolj je sinček rasel, tem bolj se je bližalo leto, ko bi imel priti hudobec in izterjati svoj dolg. Vid je mnogo noči prevzdihoval:

»Kaj bo, kaj bo, ko leta preteko?«

Če je kam jezdil, se mu je zdelo, da podkve pojo: Kaj bo, kaj bo, ko leta preteko? Vso bolečino, ki mu je kljuvala v srcu, je skrival. Niti cesarici ni črhnil o njej. Tem dlje se je pa vsak dan pomudil pri puščavniku. Starček ga je tolažil: »Ne boj se! Vedi pa dobro, da se hudičeva zalega ne premaga razen s postom in molitvijo.«

»Saj se nič ne postim in malo molim.«

»Ljubi moj, tvoj post je tvoja zvestoba do mene. Zate se postim jaz. Zato nočem tvojih darov.« Vid je bil po takih pomenkih potolažen.

Ko je bilo Vidovemu sinu osem let, so leta pretekla in prav takrat je bil tudi god cesarice. Sklenili so, da ta dan

slovesno popraznujejo. Povabili so viteze in velikaše. V ranem jutru so odšli na lov, na večer pa so bili vsi povabljeni na cesarsko pojedino. Mladi cesarjevič je hotel z vso silo tudi na lov. Stari cesar ga prime za roko in pravi: »Že prav. Tudi midva pojdeva.«

Odšla sta k jezeru, da bi tamkaj poslušala lovske rogove, ki so trobili trarara — in pse, ki so gonili: hov-hov-hov.

Ko stojita ob jezeru in poslušata, zašumi silen piš. Cesarjeviča je kar zasukalo in — štrbunk — je bil v vodi in izginil.

Prav tisti hip prijezdi cesar Vid. Toliko da ni zapodil konja kar v jezero. V njem je na lovu ves čas klujuvalo:

Kaj bo, kaj bo, ko leta preteko. Zato ga je v skrbeh vlekle k sinu.

»Oj, oj, oj!« je kriknil, izpodbodel konja in kakor strela oddirjal k puščavniku. Tam se je vrgel starčku pred noge in hlupal: »Pomoč, pomoč! Sinčka je treščil piš v jezero!«

»To ni bil piš, to je bil hudobec!«

»Sveti moj oče, otmi mi sina! Naj vzame mene, sina mi reši!«

»Rešim sina in tebe. Daj, da blagoslovim tvoj meč!«

Starček je pokleknil, pokrižal ročnik meča, da se ne izmuzne vitezu iz roke, pokrižal rezilo meča, da v ime-

nu božjem preseka vse, kar je v zvezi s hudobo. Nato je izročil Vidu meč in velel: »Pojdiva!«

Cesar Vid je dvignil starčka na konja pred sedlo, se zavihtel še sam in zdirjala sta k jezeru.

Pri jezeru je bilo polno ljudi. Vsi lovci so se zbrali, cesarica se je pa doma kar sesedla in jokala in jokala.

»Ljudje božji, umaknite se!« jim je ukazal starček.

Z Vidom sta stopila tik vode na breg jezera.

»Ne boj se, moj sin. Pripravi meč, ki sem ti ga blagoslovil, in presekaj z njim kar koli pride: ali zmaj, ali kača, ali riba!«

Starček je vzel izza raševnika čudežno zrcalce. Nameril ga je proti jezeru in začel molitve in zarotitve:

»Hudoba, po kateri poti si nedolžnega noter potegnili, po tej ti ukazujem, da ga daš ven. Jaz imam zate svinec v imenu Boga Očeta, Boga Sina, Boga Svetega Duha. Prekrižam te petkrat s petimi Jezusovimi ranami. In če nisem sam dovolj močan, pokličem na pomoč z zlatega stolca Devico Marijo, ki ti poreče: Strupena kača, zakaj si tega nedolžnega vzela? Ali ne veš, da te imam pod nogami, da ne smeš škodovati nedolžnemu? Pokličem na pomoč vse svetnike in svetnice in še samega Boga, da te sežgem z ognjem in presekam z nabrušenim mečem.«

Tako je molil zarotbo starček.

Tedaj se vzvalovi jezero. Strahotna riba se pripodi k bregu in vrže sinčka na suho. Zraven je tako grozno zapršala, da bi bila s to sapo cesarja Vida požrla, ko bi ga ne bil držal sveti starček.

»Zamahni!« ukaže puščavnik.

Riba se je pognala proti Vidu, meč se je zabliskal, Vid je ribi odsekal glavo. Jezero se je zazibalo kakor ob največjem viharju. Nato je bilo vse mirno.

»Rešena!« je vzkliknil starček.

Vid se mu je zgrudil k nogam.

Starček ga je dvignil in rekel:

»Hvali Gospoda, ker On je dober. — Odnesi me na konju v votlino!«

Zvečer je bilo na gradu gostovanje, kakor ga še ni doživelo cesarstvo.

Ko je Vid drugi dan hitel k starčku, je puščavnik ležal na trdi postelji — mrtev. Še mrtvem se je smehljalo blago lice.

Cesar Vid ga je dal slovesno pokopati v cesarski cerkvi in velel, da so ob pogrebu po vsem cesarstvu zvonili.

Cesar Vid pa je vsak večer obiskal njegov grob in vsak večer prižgal na grobu starčku v zahvalo funt težko svečo.

KAČJA DOLINA

Na rodovitni ravnini pod gorami je stala vas. V tej vasi je najtrdnější gospodar imel tri sinove.

Ker mu jih je žena povila tri leta zapored in vsakega o Trjaci, so jih krstili: prvega za Pankraca, drugega za Servaca, tretjega za Bonifaca.

Dečki so rasli kakor konoplje in kar naglo so bili pod vrhom. Pankrac je bil ves mrtev na polje in konje. Bonifac je vrdeval ovce in stregel kravam. Srednji, Servac, je pa tiščal od doma v svet. Ker le ni odlegel, mu je oče odštel pošteno doto. Servac si je navezal culo in se poslovil. Od nikoder ga ni bilo več na spregled.

Ko je gospodarju potrkala smrt na vrata, je izročil Pankracu hišo in zemljo, Bonifacu pa je velel zapisati kot, živež, obleko in vsako prvo nedeljo v mesecu tolar priboljška. Prepričan je bil, da Bonifac ne bo nikoli silil od hiše. Ko je oče vse lepo uredil, je umrl in zagospodaril je Pankrac.

Kar prepriden gospodar je bil. Prvi je vstajal, zadnji legal. Sosedje so ga pregovarjali, naj si najame hlapca, češ da se bo pretegnil z delom. Ni hotel. Poprijela se ga je ob bogatem posestvu huda skopost. Ljudje so ga ob-

sojali: Tak skoporitnež! Samemu Bogu bi ne privoščil palice, da bi hudiča z njo udaril. Bonifac pa je bil sama dobrota. Ko je dobil malico kruha, je ni nikoli sam pojedel. Prav gotovo je odkrhnil pol kosa in ga stisnil v roko lačnemu bajtarskemu dečku. In še od svoje polovice je lomil drobljance in jih dajal teletkom in jagnjičkom. Zgodilo se je celo, da je nove hlače podaril na pol golemu revežu, stare si pa zakrpal z zaplatami in nič ga ni bilo sram. Brat ga je grdo gledal in ošteval. Kajkrat mu je prvo nedeljo pozabil odriniti izgovorjeni tolar. Bonifac je vse mirno potrpel. Zato je skopi Pankrac tem večkrat pozabil, kaj in kako je oče zapisal Bonifacu.

Ljudje so vse to videli in vedeli pa so govorili: »Na duši mu bodo gorele te krivice, skopuhu grdemu.«

V gorah nad tisto vasjo je bila prečudno lepa dolina. Vanjo se je prišlo skozi ozko sotesko. Na vsaki strani je štrlela kvišku visoka pečina kakor za vrata v Kačjo dolino. Tako se je reklo tej dolini. Ne krava, ne ovca, niti srna si ni upala vanjo, kaj šele človek. V tej dolini je bilo toliko strupenih kač, da jim nobena živa duša ni ušla. Kdor koli se je prikazal, so ga napadle in po njem je bilo. Samogoltnemu Pankracu, ki ni dal plesnive skorje ubožcu, se je zdelo čedalje bolj škoda kota, kruha in tolarja za brata. Zato je pletel hudobne misli, kako bi se ga kar na lepem iznebil. Pa mu reče nekega dne: »Bonifac, stelja

poteka. Stopi, stopi v Kačjo dolino in nagrabi nekaj košev listja!«

Bonifac, ki je kakor ura ubogal brata gospodarja, si je oprtal listnati koš in šel.

Pred skalami ob vhodu v Kačjo dolino zagleda staro ženico, ki je sedela na parobku.

»Kam, Bonifaček moj?«

Bonifac obstane in se strme čudi. Nihče drug ni bila ta ženica kakor njegova rajna babica, ki ga je pestovala, mu pesmi pela in ga učila ljubiti Boga in ljudi.

»Oj, moja babica!« veselo vzklikne Bonifac in stopi prednjo. Nič se je ni bal.

»Kam greš, Bonifaček?«

»V Kačjo dolino po listje. Pankrac mi je ukazal!«

»Postavi koš na tla in naglo skoči domov. Vzemi si iz cvetnonedeljske beganice blagoslovljeno šibo in se vrni. S šibo mahaj pred sabo: ššš — ššš — in vse kače bodo bežale. To je skrivnost. Nikomur je ne razodeni!«

Babica izgovori in pri priči izgine.

Bonifac stori, kakor mu je velela. Urno steče domov in prinese blagoslovljeno šibo. Kače beže pred njim, on pa nagrabi listja zvrhano in potlačeno mero. Ko je oprtal koš in se vračal, je bilo listje tako težko, da se je kar krivil pod bremenom.

Doma je iztresel listje v hlev in vsem kravam nastlal.

Brat Pankrac je stopil na hlevni prag in se zavzel, ker se je brat živ vrnil. Jezno ga je vprašal: »Kje si nagraбил listje?«

»Kjer si ukazal.«

»Ne verjamem.«

»Ne morem ti pomagati.«

Pankrac gospodarsko zakorači v hlev. Ko hodi med kravami — bil je v coklah, z nasekanci nakovanih — zasliši, kako ob vsakem koraku nekaj zacinglja. Pripogne se in pobrska po listju. Med listjem je bilo vse polno cekinov. Po gospodarju je kar zavrelo od veselja. K sreči je Bonifac šel na korito po vode. Ko se je vrnil, ga je Pankrac še enkrat vprašal: »Povej po pravici, kje si nagraбил to listje.«

»Kamor si me poslal. Kar na prvi lepi planji v Kačji dolini.«

»Prav. Sedaj razveziva krave in jih ženi past. Pred nočjo ne hodi domov!«

Ko je Bonifac odgnal, je Pankrac iskal in brskal. Vsak listič je obrnil, celo po kravjaki je drezal in res nabral cekinov pol golide. Nato je vzel rovnico, šel za hišo na vrt in cekine zakopal.

Preteklo je nekaj dni. Pankrac je hodil gledat zaklad. Čim bolj ga je gledal, tem bolj ga je grizla lakomnost. Še ponoči je časih vstal in šel bos na vrt. Nazadnje je

zmoglo. Oprtal je listnati koš in odšel, da nihče ni vedel ne kdaj ne kam. Tudi žena ne.

Ko ga ni bilo ne zvečer ne drugi dan od nikoder, je župan dvignil vso vas in ga velel iskati. Nekateri so prišli tudi do skal pred Kačjo dolino. Kar blizu vhoda so zagledali koš. Ob njem je ležal Pankrac, napihnjjen in otekel kakor sod. Nad njim se je vozil v zraku jastreb plešec in se spuščal vedno nižje, dokler ni planil nanj in zasadil kljun v truplo. »Kače so ga!« so kriknili ljudje in zbežali. Ker si nihče ni upal po truplo, je brat Bonifac odšel skrivaj ponj. Mahljaj je s šibico. Nobena kača mu ni storila nič žalega. Ko se je pa približal truplu, mu niso dale do njega.

Pretekkel je teden po tej žalosti. Vsa vas je govorila samo o nesrečnemu Pankracu in Kačji dolini.

Nekega dne, ko so sedeli vaščani pod lipo, pride v vas in stopi mednje tuj človek, popotni romar.

»Ljudje božji, zakaj ste žalostni?«

Povedo mu vse natančno. Romar posluša in nato se jim razodene:

»Romar sem, ki prihajam iz devete dežele, od devetih božjih poti, kjer hranijo svete moči. Naučili so me sveti starčki, da zagovorim vsak prisad in pik, da vse kače preženem.«

Vaščani so ga z odprtimi usti poslušali.

»Če ni v Kačji dolini ta bele kače, ki ima demantno krono na glavi, vam vse kače požgem.«

Možje so hvaležno z glavami pritrjevali, ženske so sklepale roke in prosile.

»Torej za belo kačo gre. Ali ste jo kdaj videli?«

»Nikoli!« so odgovorili kakor iz enega grla.

»Ni mi dovolj vaš odgovor. Tri dni ostanem pri vas. Vsi pozvedujte, vsi izprašujte stare ljudi, pastirje in drvarje: Kdo je videl belo kačo z demantno krono na glavi?«

Tri dni so romarju stregli, tri dni so pozvedovali in izpraševali.

Tretji dan so povedali romarju: »Kakor daleč najstarejši pomnijo, nikoli nihče ni videl bele kače, ne o njej količkaj slišal.«

Romar je zaukazal:

«Pripravimo se! Nanosite pred Kačjo dolino tri velikanske grmade. Drugo za drugo. Jaz splezam na hrast, ki stoji za tretjo grmado. Ko dam znamenje, zažgite vse tri grmade hkrati, vsako na vseh štirih voglih obenem.»

Vsa vas je drla s sekirami proti Kačji dolini. Naklestili so vej in dračja, nacepili polen in nasekali trsak ter vse zložili v tri grmade, kakor hiša visoke.

Prišel je romar in pohvalil:

»Dobro ste naredili. Zažgite grmade in se umaknite na levo in desno.«

Ljudje so zažgali in se razpostavili po bregovih, romar je splezal na hrast, edino Bonifac je obstal blizu drevesa.

Romar na hrastu je zabrlizgal na čarovno piščalko. Tako je zažvižgalo, da so si ljudje ušesa mašili. Zabrlizgal je drugič in še tretjič. Tedaj se je pocedil skozi sotesko dveh skal cel curek besnih kač. Kar prst je letela kvišku. Ljudje so bledeli od groze. Kače pa naravnost v ogenj prve grmade. Vse so ostale v njej.

Romar zabrlizga vnovič, še vse huje kakor prvič.

Nov curek besnih kač se privali. Planejo v prvo grmado. Ogenj se jih ne prime. Divje drve v drugo grmado. V tej se začno zvijati in kmalu onemorejo.

Romar zabrlizga tretjič.

Tretji val večjih, pisanih kač prihrumi. Prvo grmado kar preplanejo, v drugi se komaj za hip pomude, v tretji pa se začno krotovičiti, da iskre lete na vse plati. Pa kmalu omagajo in utonejo v plamenih.

Ljudje si oddahnejo: Rešeni smo!

Takrat zabrlizga — pa ne romar — in tako strašno, da ljudje zavrešče in se opotečejo po tleh.

Med pečinama, ki stražita Kačjo dolino, se prikaže — bela kača! Debela in dolga je ko žrd. Na glavi se ji bliska demantna krona. Ozre se po grmadah, ozre se na hrast. Tedaj plane v prvo grmado, jo z repom razmeče in puhne v drugo.

S hrasta pa obupano zavpije romar:

»Ta bela! — Molite zame!«

Ljudje so popadali na kolena, jokali, molili in klicali vse svetnike na pomoč.

Bela kača se v drugi grmadi niti trenutek ne ustavi. Z repom zamahne sem, zamahne tja, goreča polena lete ko pleve v vetru. In že je naskočila tretjo grmado. Zaprši se naravnost v sredo in si prebije široko pot skozi ogenj.

Romar na hrastu še enkrat obupno zakriči: »Konec!« Nato milo zaječi in prosi: »Molite zame! Molite!«

Bela kača se ovije okrog hrasta in se dviga od veje do veje. Že je pri romarju. Megla strupene sape zaprši vanj. Revež omahne, kača ga trešči v sredo tretje grmade.

Bonifaca ni bilo med ljudmi. Prav blizu hrasta je stal. V roki je držal cvetnonedeljsko šibico in kar nič ga ni bilo groza. Trdno je veroval, kar mu je naročila blaga babica. Ko se bela kača počasi odmota s hrasta, obstoji in gleda Bonifaca. Mirno in kar prijazno se mu približa in — čudo — izpregovori kakor človek.

»Jutri pridi v Kačjo dolino. S seboj vzemi tri šibe. Ko me zagledaš, me začni pretepati s prvo šibo, dokler je ne razbiješ in ne zlomiš na meni. Nato vzemi drugo in še tretjo ter udrihaj, da bodo vse tri na kosce. Pridi in nič se ne boj. Dobro delo boš storil meni in sebi in vsej vasi. Pridi!«

Bela kača je odvršala z velikim hrupom nazaj v Kačjo dolino.

Drugo jutro je Bonifac navsezgodaj vstal, si izbral iz butare tri krepke šibe in jih skril za skednjem. Nato je opravil živino, jo lepo napojil, potem pa je tiho izginil, vzel šibe in šel.

Blizu pečin ga je čakala bela kača. Ležala je zvita na travi, iz srede svitka je gledala ponosna glava. V jutrnjem soncu se je bleščala demantna krona. Bonifac stopi pogumno do kače in zamahne s šibo. Kača se odvije, visoko dvigne glavo in divje sika proti Bonifacu. Ta pa bije in udriha na vso moč, dokler mu ne ostane le konček prve šibe v roki. Tedaj poprime drugo šibo in bije, bije, da se mu je pot pocedil izpod klobuka. Takrat se pa pokažejo krog kače divji psi in volkovi. Z odprtimi žreli lajajo vanj, ženejo strašno tulbo in zavijajo, da jim krvavordeči jeziki mahajo iz gobcev. Bonifac bije in bije, dokler mu ne ostane le še konček druge šibe v roki. Hitro poprime tretjo šibo. Volkovi in psi utihnejo in izginijo. Bonifac si oddahne. Šiba v roki se mu povesi. Od tepeža in groze je bil kar trd. Tedaj ga bela kača tako milo in proseče pogleda, da pozabi trud in strah. Tretja šiba zašvigne po kači. Koj po prvem udarcu prilete po zraku strahotne pošasti kakor zmaji. Po tri in še po več glav ima vsaka. Iz odprtih žrel jim srši ogenj, vse hkrati

rjovejo, da se zemlja stresa. Bonifac se stežka obdrži na nogah. Vendarle bije in bije v neznanski grozi, dokler se tretja šiba ne razleti na kosce. V tistem trenutku ga objame črna tema. Bonifac je mogel pomisliti le toliko, da umira. Omahnil je na zemljo, kakor bi ga bil kdo posekal.

Ko čez čas odpre oči, je visoko nad Kačjo dolino sijalo sonce. Predrami se in se zave, da ni umrl. Počasi vstaja in se ozira naokrog. Še sedaj ne more dognati, ali je bila resnica ali so bile sanje.

Takrat stopi predenj neskončno lepa deklica in se mu smehlja.

»Zahvaljen, Bonifac, rešil si me! Bila sem ukleta v kraljico kač. Kačja dolina je tvoja. Na, demantno krono in okronaj z njo Marijo v cerkvi. Jaz pa grem v večnost k staršem, bratom in sestram. Zahvaljen še enkrat in bodi srečen!«

Zginila je kakor bela meglica. Bonifac je pa držal v roki demantno krono.

Doma se je Bonifac poprijel vsega gospodarstva in se oženil z bratovo vdovo. Vaščani so ga tako spoštovali, da so si ga izvolili za župana. Kačje doline pa zase ni maral. Razdelil jo je med bajtarje in kočarje, da je imel vsak svoj lep kos gozda in pašnika. O njem še danes ve hvalo pesem in pravljica, čeprav njega davno davno ni več.

Le Mariji, ki sedi na zlatem prestolu v oltarju, se še vedno sveti na glavi demantna krona.

O zgodovini pravljice Makalonca

Književni zgodovinarji trdijo, da je ta pravljica doma v Aziji, tam, kjer so nastale pravljice Tisoč in ena noč. Od tam je prišla v Italijo, od koder so jo saracenski naseljenci prinesli na obrežje zahodne Francije. Od tod je prišla v Nemčijo, kjer je bila tiskana že leta 1527. Iz Nemčije je prisla tudi v Prago, na Poljsko in celo v Rusijo. O Makalonci in njeni zgodovini sta pisala dr. Franc Kotnik (v Ptujskem zborniku leta 1953) in dr. Ivan Grafenauer (v Etnologu 1944). K nam Slovincem je prišla prav gotovo od severa, od Nemcev. Njeno prvotno ime je Magelona, ki so ga naši pravljičarji, nepismeni pastirji, spremenili v Makalonco. Tudi druge tri pravljičice, priobčene v tej zbirki, so prišle k nam po ustnem izročilu bržkone iz Nemčije.

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-293-9